

TRZY SZEREGI sprawiające dzieciom bardzo duże kłopoty

W kolejnych trzech artykułach pragnę Państwu przedstawić trzy szeregi głosek dentalizowanych:

szereg ciszący - głoski : *ś, ź, ć, dź*

szereg syczący - głoski : *s, z, c, dz*

szereg szumiący - głoski: *sz, ż, cz, dż*

Głoski te często ulegają deformacjom, zniekształceniom, charakterystycznym dla wad wymowy; najczęściej spotykane, to:

seplenienie miedzyzębowe - czubek języka wsuwa się między zęby;

seplenienie boczne - powietrze przechodzi w jamie ustnej bokiem, tworząc nieprzyjemny szum;

seplenienie przyzębowe - czubek języka opiera się o zęby;

seplenienie wargowo - zębowe - w czasie artykulacji następuje zbliżenie wargi i zębów.

Parasygmatyzm to zastępowanie jednej głoski - inną /np. s-ś wyraz *sala* dziecko wymawia „*siala*”./

Czasami spotyka się **mogisygmatyzm**, czyli opuszczanie głoski /schody - „*chody*”, misie- „*mi'e*”/.

Głoski *ś, ź, ć, dź* pojawiają się w mowie dziecka najwcześniej, między 2. a 3. rokiem życia.

Jeżeli Państwa dziecko ma 3 lub więcej lat i nie wymawia tych głosek prawidłowo - czas na działanie.

I Oczywiście najpierw rozgrzewka, czyli ćwiczenia usprawniające narządy mowy:

- opieranie czubka języka o wewnętrzną powierzchnię dolnych zębów i próby unoszenia środka języka do podniebienia /zabawa „koci grzbiet”/,
- oblizywanie językiem wewnętrznej powierzchni dolnych zębów i dziąseł,
- liczenie czubkiem języka dolnych zębów po wewnętrznej stronie,
- „ssanie cukierka”- przyciskanie środka języka do podniebienia,
- kłaskanie środkiem języka,
- dociskanie języka do dolnych zębów /od wewnątrz/,

- układanie ust, jak podczas wymowy głoski **u**, a następnie jak przy głosce **i** / „dzióbek”- „uśmiech”/,
- lekki uśmiech, a następnie powrót warg do pozycji neutralnej.

II Przygotowanie do wywołania głoski

- wymawianie cicho głoski **i**, a potem „**hi**”;
- przedłużanie głośniejszymi wymowy tych głosek /**i**, **ih**, **hi**/, powoli zbliżając zęby: **iiiiii**, **iihhhi**, **hhhiiii**;
- ćwiczenia słuchu fonematycznego;
 - prosimy, aby dziecko klasnęło w ręce, gdy usłyszy głoskę **ś**;
 - głośno wymawiamy wyrazy /nie pozwalamy na czytanie tych wyrazów, nawet jeśli dziecko potrafi czytać/, przedłużając głoski **s** i **ś** ;
 - proponowany zestaw wyrazów: samolot, ślimak, sople, skarpety, siatka, sień, serce, sen, sarna, siać, siekiera, siennik, siedem, osiem, samochód, ser, słoń, siano, miś.

III Wywołanie głoski

Ś jest spółgłoską środkowojęzykową, szczelinową, bezdźwięczną. W czasie wymawiania środkowa część języka unosi się ku górze, tzn. ku przedniej części podniebienia twardego. Zęby są zbliżone do siebie, wargi lekko zaokrąglone. Demonstrujemy dziecku prawidłową realizację głoski i prosimy o powtórzenie. Nie zawsze jest to takie proste. Czasami trzeba użyć szpatułki, aby przytrzymać czubek języka za dolnymi zębami lub zastosować inne „sztuczki” znane logopedom. Następnie prosimy dziecko, aby powtarzało: **iśsi**, **iśśa**, **iśśo**, **iśśe**, **iśśu**. Ćwiczenia głoski **ś** stanowią podstawę dla całego szeregu : **ś**, **ź**, **ć**, **dź**. Jak powinna brzmieć głoska **ś** możecie Państwo sprawdzić na stronie: <https://www.youtube.com/watch?v=VtV4MRFWazY>

IV Ćwiczenia automatyzacji głoski ś w sylabach, wyrazach, wyrażeniach i zdaniach

1. Powtarzamy sylaby, logotomy:

sia, **sio**, **sie**, **siu**, **si**
asia, **asio**, **asie**, **asiu**, **asi**,
osia, **osio**, **osie**, **osiu**, **osi**,
usia, **usio**, **usie**, **usiu**, **usi**
esia, **esio**, **esie**, **esiu**, **esi**,
isia, **isio**, **isie**, **isiu**, **isi**,
aś, **oś**, **eś**, **uś**, **iś**.

Na początku wyrazu przeciągamy w wymowie głoskę *ś*, natomiast w środku i na końcu wyrazu robimy przed nią małą pauzę, aby prawidłowo ułożyć język, zęby i wargi. Ćwiczenia powtarzamy do czasu, gdy dziecko nie będzie miało żadnych problemów z prawidłową artykulacją głoski.

2. Utrwalanie głoski *ś* w wyrazach.

Najlepiej przygotować sobie obrazki (wycięte ze starych gazet, „ćwiczeniówek” lub narysowane przez dziecko).

Proponowany zestaw wyrazów:

siano, siatka, siodło, sito, sikorka, ślady, ślimak, śliwka, śmietana, śnieg, śniadanie, światło, nasiona, mamusia, jesień, maślak, taśma, myśliwy, wiśnia, naleśnik, huśtawka, łoś, tatuś, wieś, miś, gęś, ryś, ptyś.

Zabawy wyrazami /obrazkami/

- nazywamy przedmioty na obrazkach
- układamy 3-5 obrazków przed dzieckiem, prosimy o nazwanie przedmiotów na obrazkach /przez cały czas zwracamy uwagę na prawidłową wymowę głoski *ś* /; prosimy dziecko o zamknięcie oczu i zabieramy jeden obrazek; dziecko zgaduje, którego obrazka brakuje;

- Gra planszowa

na dużej kartce rysujemy „drózkę” kolorowym flamastrem (zaznaczamy „start” i „metę”);
na tej linii układamy jak najwięcej obrazków, tworząc z nich „kamyki”;

potrzebne będą jeszcze pionki dla każdego gracza (mogą to być różne guziki) oraz kostka;

w ten sposób sami wykonaliśmy grę planszową;

rozpoczynamy od ustawienia pionków na polu „start”; rzucamy kostką i przemieszczamy się
przeskakując po kolejnych obrazkach („kamykach”), nazywając przedmioty na nich
umieszczone;

wygrywa ten, kto pierwszy dotrze do „mety”.

- „O którym obrazku opowiadam?”

przed dzieckiem rozkładamy obrazki lub przedmioty, w nazwach których występuje
ćwiczona głoska; opisujemy wybrany przedmiot bez podania jego nazwy, np.: *można mnie
spotkać w lesie; lubię wilgotną trawę; rosnę, gdy pada deszcz; mam brązowy kapelusz.*

- „Ciepło- zimno”

wybieramy w domu przedmiot, w nazwie którego występuje głoska ś (np.: miś, śmietana,
tasiemka, śrubka, sitko, śrubokręt, kisiel, siatka, zabawki: świnka, gęś, łoś, struś, osiołek)
i chowamy w pomieszczeniu;

dziecko szuka ukrytego przedmiotu; gdy zbliża się do miejsca, gdzie schowaliśmy
przedmiot mówimy: *ciepło, ciepło*”, „gorąco”, „parzy”- gdy znajdzie zabawkę;

gdy dziecko oddala się od przedmiotu mówimy „zimno”, „zimniej”, „lodowato”, „biegun
zimna”, itp.

- Rozwiązywanie zagadek

Chodzi po świecie -
z domkiem na grzbiecie.

Jestem gwiazdeczka biała, niewielka.

Chuchnij! Zostanie wody kropelka.

Klucz się zaciął w zamku- to się czasem zdarza...

Sam nie zreperujesz, biegnij po ...

Siadasz na niej, choć nie ławka.

Bujasz się, bo to ...

Przyleciała do karmnika - Tyka... Tyka... tłuszcz z patyka!

Mamy dla niej siemienia pół worka,

wszyscy wiedzą, że to jest

Kto mi powie, bardzo ciekawa,
jak się nazywa suszona trawa?

Ma ogon i długie uszy, a czasem dźwiga tobołek.

To nie jest koń, ani zając, ale uparty

- „Masażyk”

Dzieci uwielbiają takie rymowane wierszyki połączone z masażem. Oto jeden z nich,
związany z naszą głoską ś, znaleziony pod adresem:

<https://www.brzeczchrzaszcz.pl/2015/07/slimak-czyli-miziamy-sie-po-plecach/>

www.brzeczchrzaszcz.pl

Wierszyk-masażyk „Ślimak”

Ślimak, ślimak,
(rysujemy na plecach dziecka okręgi)

pokaż no się!

(klepiemy)

Jakieś dziwo masz na nosie.

*(delikatnie skrobimy opuszkami
palców)*

Całe w rosie,

(rysujemy kropelki deszczu)

pędów osiem.

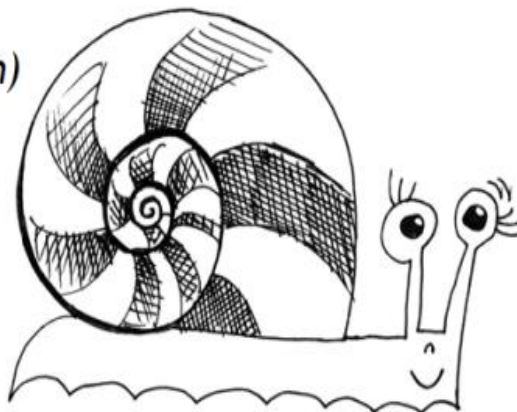
(rysujemy odliczając osiem kresek)

Śmieje to się.

(rysujemy uśmiech)

Gra na nosie.

(tapiemy za nos).

rys. Kinga Kulawiecka, pracowniabajkowo.pl

Wiele innych propozycji możecie Państwo znaleźć w książce Marty Bogdanowicz pt. „Przytulanki czyli wierszyki na dziecięce masażyki”.

- „Rysowany ludzik”

Utrwalanie wyrazów z głoską *ś* możemy połączyć z rysowaniem śmiesznego ludzika; zachęcam do wspólnej zabawy

<https://www.youtube.com/watch?v=IEI1MRunXNk>

- Kilka innych propozycji zabaw utrwalających głoskę *ś* znajdziecie Państwo pod adresem:

<https://domologo.pl/logopedia/wymowa/gloski-ciszace/zabawy-z-obrazkami-z-gloska-s-dla-mlodszych-dzieci/>

3. Utrwalanie głoski *ś* w wyrażeniach

Jeśli dziecko poprawnie wymawia ćwiczoną głoskę w wyrazach, możemy wymyślać wyrażenia, np.:

jesienne nasiona

uśmiechnięta Basia

osiem śliwek

osiedlowa huśtawka

siatka maślaków

ślady rysia

siano dla łośi

śliczna sikorka

Do każdego wyrażenia dziecko może narysować ilustrację.

Jest to również doskonała okazja do rozwijania słownictwa i szukania informacji w różnorodnych źródłach: albumach, słownikach, czasopismach /np. na temat zwierząt- ryś, łoś, sikorka /.

4. Utrwalanie głoski *ś* w zdaniach

Powtarzanie zdań, np.:

Misie to wielkie śpiochy.

Tatuś kosi trawę.

Na świerku siedzą sikorki.

Kubuś siedzi na huśtawce.

Oleś niesie sito mamusi.

Leśnik niesie do paśnika siano dla łośi.

Tosia i Dosia śmieją się i jedzą kisiel wiśniowy.

Tomuś osiodłał siedem osiołków siedmioma siodłami.

Dziecko może układać własne zdania z podanymi wyrazami /obrazkami/.

Przy okazji zachęcam do liczenia wyrazów w zdaniu oraz do zabawy w rozwijanie zdań prostych.

Oto przykład:

Miś śpi.

Mały miś śpi.

Mały miś śpi pod świerkiem.

Mały miś śpi na sianie pod świerkiem.

Nauka wierszyków to połączenie przyjemnego z pożytecznym. Takie „ćwiczenia” sprawiają dzieciom wiele radości.

Gąski- H. Ożogowska

Siedem gąsek białych,

jedna gąska siwa.

Siedem popłynęło,

ósma nie chce pływać.

Nie pójdę z siostrami

tu zaczekam na nie

żał mi pastereczki,

że sama zostanie.

Głodny ślimak

Pod jesionem ślimak śpi.

Oczy głodny ślimak śni?

O cieście z wiśniami?

O plackach z czereśniami?

O kanapkach? O śledziku?

O świeżutkim naleśniku?

O powidłach śliwkowych?

Nie! O pysznych lodach śmietankowych!

Szanowni Rodzice!

Proces automatyzacji głoski wcale nie jest prostą sprawą! Trwa on od 2 do 4 miesięcy, w zależności od intensywności ćwiczeń.

Dziecko i Rodzic /oraz logopeda/ muszą wykonać bardzo ciężką pracę.

Często jest tak, że po wywołaniu głoski *ś* pozostałe głoski z szeregu pojawiają się samoistnie lub praca nad nimi jest zdecydowanie łatwiejsza.

Postępowanie logopedyczne dotyczące głosek *ź, ć, dź* przebiega według takiego samego schematu jak przy głosce *ś*.

Podczas artykulacji głoski *ź* zwracamy dziecku uwagę na mocniej złączone ze sobą zęby oraz dźwięczność głoski – najlepiej pokazać to, kładąc rękę dziecka na swojej krtani i wypowiadać długie *źźźźź* – czujemy drgania /„motorek”/.

Głoskę *ć* możemy uzyskać powtarzając szybko: *tsia, tsio, tsiu, tsie*.

Głoska *dź* powinna pojawić się automatycznie. W razie problemów należy przytrzymać szpatułką czubek języka i prosić dziecko o wymawianie: *dia, dio, diu, die*.

Mam nadzieję, że będą Państwo mogli wykorzystać wskazówki zawarte powyżej do pracy ze swoimi dziećmi.

***Pozdrawiam wszystkich Rodziców
zatroskanych o rozwój mowy swojego dziecka !!!***

Anna Bogdan - Kucypera
logopeda

Literatura:

Bogdanowicz M., *Przytulanki czyli wierszyki na dziecięce masażyki*, Harmonia 2005

Chrzanowska A., Szoplik K., *Zabawy i ćwiczenia logopedyczne. Poradnik dla logopedów, nauczycieli, rodziców*,
Wydawnictwo Akademickie 2002

Demel G., *Minimum logopedyczne nauczyciela przedszkola*, WSiP 1994

Dawczak B., Spychał I., *Ciszki ś, ź, ć, dź zabawy z głoskami*, wyd. BEA 2004

Krzysztożek G., Piszczek M., *Materiał wyrazowo-obrazkowy do utrwalania poprawnej wymowy głosek ś, ź, ć, dź*,
Oficyna Wydawnicza „Impuls” 2003

Lichota E., *Terapia wad wymowy*, Oficyna Wydawnicza „Impuls” 2005

Przybysz - Piwko M./wyb./, *Zbiór przysłów i zagadek dla dzieci*, WSiP 1995